

Słowa kluczowe: Ghana, gospodarki wschodzące, kakao, kraje afrykańskie

ANALIZA WYBRANYCH ELEMENTÓW GOSPODARKI GHANY W LATACH 2005-2011

Wstęp

Celem artykułu jest scharakteryzowanie gospodarki Ghany. W pierwszej części artykułu, krótko scharakteryzowano kraj. W dalszych częściach skupiono się *stricte* na samej gospodarce. Przedstawiono strukturę PKB kraju, opisano poszczególne gałęzie i sektory. W kolejnej części zajęto się wymianą zagraniczną. Przeanalizowano strukturę przedmiotową i podmiotową zarówno eksportu jak i importu. W ostatniej części dokonano analizy słabych i mocnych stron gospodarki Ghany. Wykorzystując zebrane dane dokonano podsumowania, w którym oceniono perspektywy dalszego rozwoju. Artykuł został napisany głównie w oparciu o dane z Międzynarodowego Funduszu Walutowego, Banku Światowego, strony internetowej rządowych instytucji Ghany. Wykorzystano również artykuły naukowe z czasopism i zeszytów naukowych.

1. Charakterystyka kraju

Ghana, a właściwie Republika Ghany to państwo leżące w Afryce Zachodniej nad Zatoką Gwinejską, o powierzchni 239,5 tys. km² (około $\frac{3}{4}$ powierzchni Polski) i liczbie ludności 25 mln. Dopiero w 1957 r. (6 marca) kolonia uzyskała niezależność i zmieniła nazwę na Ghana⁵¹⁸. Gospodarka Ghany po odzyskaniu niepodległości została w znaczącym stopniu przebudowana. Duży udział w tym procesie miały Wielka Brytania, Stany Zjednoczone oraz takie instytucje jak Bank Światowy oraz Międzynarodowy Fundusz Walutowy. Od początku lat 80. XX wieku rządy w Ghanie sprawował por. John Rawlings, który rozpoczął wprowadzanie reform⁵¹⁹. Od 1985 r. rząd Ghany w porozumieniu z Międzynarodowym Funduszem Walutowym rozpoczął program naprawy gospodarki. Celem programu było ożywienie sektorów produkcji, rolnictwa, górnictwa i przemysłu, które przez lata złego zarządzania były na skraju przepaści. Nałożono dyscyplinę fiskalną

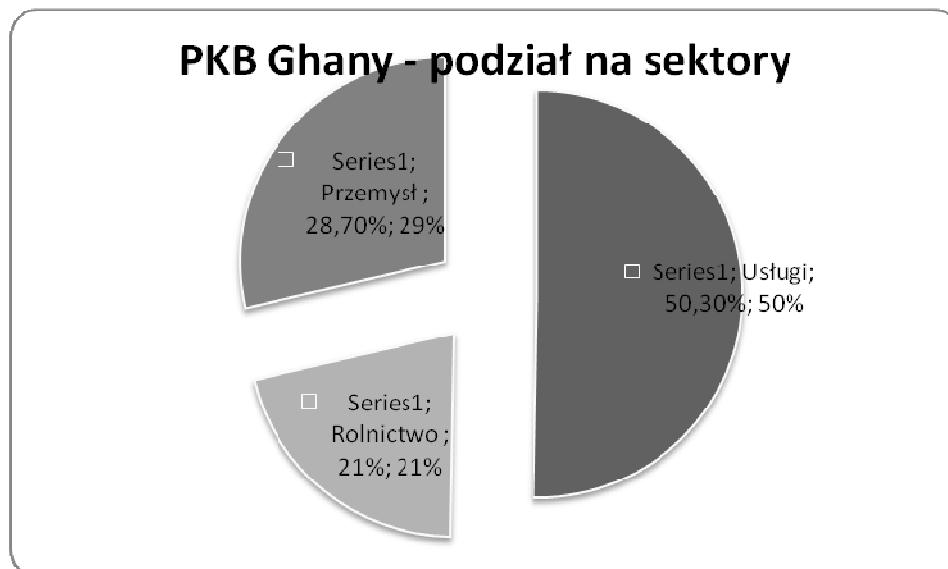
⁵¹⁸ Z. Filipow, *Ghana: Nie tylko kakao*, Wydawnictwo Wiedza Powszechna, Warszawa 1974, s. 18-39.

⁵¹⁹ www.presidency.gov.gh/08.11.2012.

i pieniężną w celu ustabilizowania inflacji. Dokonano również kilkukrotnej denominacji Cedi – waluty Ghany.

Rysunek nr 1

Struktura PKB Ghany w 2011 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych ze strony CIA, www.cia.gov/06.11.2012.

Obecnie gospodarka Ghany wzmocniona przez reformy przeprowadzone przez ostatnie 25 lata jest w dobrej sytuacji. Bogate i zróżnicowane źródła zasobów naturalnych stanowią podstawę dobrze rozwiniętego i funkcjonującego przemysłu, który stanowi prawie 29% PKB⁵²⁰.

2. Struktura wymiany handlowej

Zasoby, na których oparty jest przemysł to między innymi: złoto, drewno, diamenty, boksyty i mangan. Złoto jest jednym z najważniejszych podstawowych bogactw naturalnych Ghany od setek lat⁵²¹. Nazwa kolonialna *Gold Coast*, wzięła się od zasobnych złóż tego surowca, który do dnia dzisiejszego ma w strukturze eksportu znaczący udział, do czasu wydobycia i eksportu ropy naftowej udział złota był największy (Tablica nr 1). Przez cały analizowany okres udział eksportu złota w całym eksporcie wahał się od 30% do ponad 65%. Drugim znaczącym surowcem dla gospodarki Ghany jest ropa naftowa. Odkryte w 2007 r. złoża, które początkowo szacowano na 3 mld baryłek, zaczęto eksploatować w 2010 r. Wydobycie tego surowca doskonale zostało odzwierciedlone w dużym wzroście udziału

⁵²⁰ www.worldbank.org/06.11.2012.

⁵²¹ Z. Filipow, op.cit., s. 243-262.

eksportu ropy w 2011 r. (wzrost z 2% do 42%). Obecnie według szacunków rządu Ghany złoża tego surowca wynoszą 5 mld baryłek⁵²². Warto również zwrócić uwagę na znaczny spadek udziału eksportu drewna. Przemysł drzewny w Ghanie rozwinął się ponieważ około 35% powierzchni kraju zajmują lasy tropikalne⁵²³. Jednak w trosce o środowisko naturalne ograniczono wyrąb lasów, co odbiło się w spadku eksportu tego surowca. Rolnictwo, do roku 2008 było filarem gospodarki Ghany (około 50% siły roboczej pracowało w rolnictwie). Eksport ziarna kakaowego, tuńczyka i innych produktów spożywczych stanowił ponad jedną trzecią całego eksportu. Po roku 2008 można zauważyć tendencję spadkową w strukturze (Tablica nr 1). Obecnie eksport kakao i innych artykułów spożywczych stanowi prawie 14% całego eksportu. Charakterystyczne dla rolnictwa Ghany są małe monokulturowe gospodarstwa (plantacje) kakaowca o wielkości od 3 ha do 5 ha.

Tablica nr1

Struktura eksportu Ghany w latach 2005-2011 (%)*

Produkt eksportowany	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Warzywa i owoce	2,92	5,28	3,53	2,69	1,07	1,03	3,48
Artykuły spożywcze i wyroby tytoniowe (kakao, ryby)	33,72	36,63	32,83	30,55	23,69	19,86	13,76
Produkty mineralne (ropa naftowa)	2,29	0,71	1,49	2,05	3,26	2,05	41,98
Produkty przemysłu chemicznego	1,38	1,00	1,98	0,89	1,10	0,96	1,56
Wyroby z tworzywa sztucznego i gumy	0,99	5,30	2,08	1,76	3,01	2,01	2,62
Drewno i wyroby z drewna, korek	20,06	7,00	6,93	6,47	3,66	3,11	2,38
Celuloza i wyroby z materiału celulozowego	0,59	0,37	1,08	0,05	1,23	0,28	2,67
Ubrania i wyroby włókiennicze	0,25	6,63	0,90	0,47	0,49	0,28	1,61
Metale szlachetne i kamienie szlachetne (złoto i diamenty)	30,78	32,49	43,51	48,69	58,92	65,33	27,44
Metale nieszlachetne (aluminium)	1,95	1,78	1,73	2,07	0,87	2,62	0,86
Pozostałe	5,07	2,82	3,94	4,31	2,70	2,46	1,65

*W tablicy wyszczególniono towary, których wartość eksportu wyniosła więcej niż 100 mln USD

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych UN comtrade, www.comtrade.un.org/06.11.2012.

W strukturze importu Ghany w 2011 r. dominowały cztery grupy produktów (Tablica nr 2). Największy udział mają maszyny i elektronika. Przez cały badany okres udział tej grupy produktów wahał się od 17% do 22%. Związane to było z modernizacją starszych gałęzi przemysłu (m.in. górnictwo), rozbudową przemysłu rafineryjnego oraz budową infrastruktury. Drugą grupą, która utrzymywała przez cały badany okres stabilny udział 15%-17% są pojazdy i samoloty. Związane jest to z ciągle dużym i nienasyconym popytem na

⁵²² www.africaneconomicoutlook.org/06.11.2012 oraz www.cia.gov/06.11.2012.

⁵²³ Szerzej o rynku drewna W. Strykowski, *Ceny drewna*, „Gospodarka Materiałowa i Logistyka” 2002, nr 4.

środki transportu zgłaszanych przez mieszkańców. Dużą rolę w tej grupie odgrywają również pojazdy ciężarowe, co jest odzwierciedleniem wzrostu produkcji i rozwojem gospodarczym. Z ciągłym rozwojem i wzrostem gospodarczym związany jest również stabilny duży udział importu produktów z grupy maszyn, którego udział w imporcie przez cały badany okres wahał się od 17% do 26%. Największy udział w 2010 r. (25,88%) tej grupy produktów związany był z inwestycjami w niezbędną infrastrukturę i sprzęt do wydobycia ropy naftowej, której odkrycie i znaczenie opisano we wcześniejszej części artykułu. Warto zwrócić uwagę na gwałtowny wzrost udziału importu produktów z celulozy. W 2011 r. udział tej grupy wyniósł 15%, były to głównie znaczki skarbowe wykorzystane w związku z wprowadzaną reformą podatkową. Ostatnią rzeczą, którą należy skomentować jest również incydentalny wzrost importu metali nieszlachetnych w 2010 r. Importowana była głównie stal, którą wykorzystywano do budowy infrastruktury towarzyszącej wydobyciu ropy naftowej.

Tablicanr2

Struktura importu Ghany w latach 2005-2011 (%)*

Produkt importowany	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Produkty zwierzęce	3,09	3,52	3,90	3,10	2,76	3,21	3,13
Warzywa, owoce	5,75	4,78	4,74	6,31	7,11	5,40	5,16
Tłuszcze roślinne i zwierzęce	1,02	1,05	1,28	1,41	1,22	1,22	0,98
Produkty spożywcze (ryż)	4,03	4,42	4,97	4,12	5,57	6,18	4,90
Produkty mineralne (cement)	17,57	17,98	15,81	17,84	5,88	4,01	3,31
Produkty przemysłu chemicznego	8,51	8,26	8,70	9,02	11,32	11,97	10,45
Produkty z tworzywa sztucznego i gumy	5,31	5,63	5,81	4,63	5,21	5,50	4,76
Celuloza i materiały z celulozy	5,43	5,92	1,75	1,59	1,72	1,64	15,35
Ubrania i wyroby włókiennicze	3,09	3,52	3,17	2,91	3,53	2,90	2,77
Produkty ceramiczne	1,35	1,52	1,50	1,22	1,54	1,41	1,53
Metale nieszlachetne	8,33	6,53	7,64	7,60	8,77	11,19	6,76
Maszyny, elektronika i podzespoły	17,31	16,88	19,61	21,62	21,07	25,88	21,96
Pojazdy, samoloty	15,72	16,18	16,87	15,23	16,88	15,45	15,48
Produkty przemysłu precyzyjnego	0,98	1,04	1,64	1,33	1,85	1,62	1,25
Pozostałe	2,53	2,76	2,60	2,06	5,56	2,43	2,21

* W tablicy wyszczególniono towary, których wartość eksportu wyniosła więcej niż 100 mln USD

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych UN comtrade, www.comtrade.un.org/06.11.2012.

Głównymi partnerami w eksporcie (odbiorcami) są⁵²⁴: Holandia, Wielka Brytania, Stany Zjednoczone, Ukraina, Francja. Ghana natomiast importuje najwięcej z⁵²⁵: Chin, Stanów Zjednoczonych, Nigerii, Indii, Wielkiej Brytanii.

⁵²⁴ *Direction of Trade Statistic Yearbook*, IMF, 2011, s. 246-249.

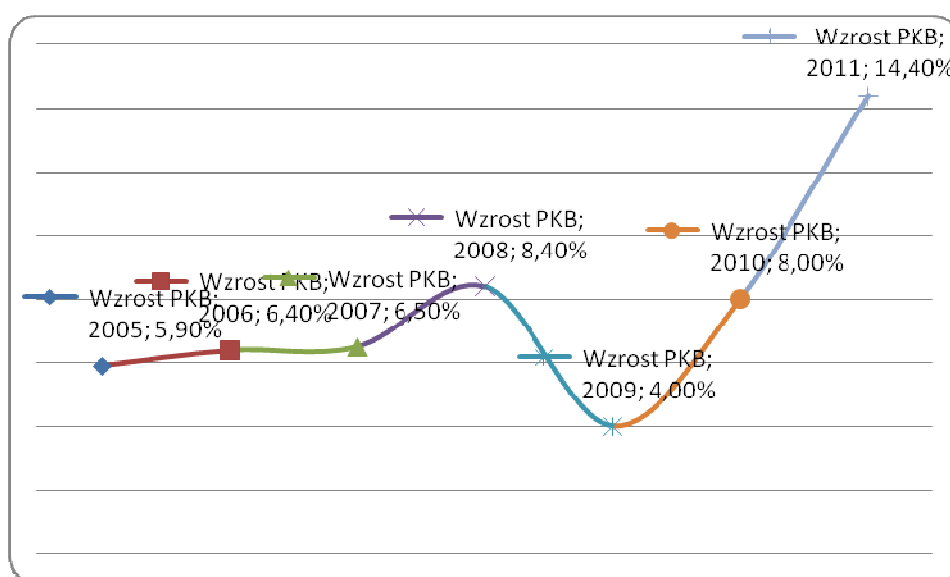
⁵²⁵ *Direction of Trade Statistic Yearbook*, IMF, 2007, s. 216-219.

3. Obecna sytuacja

Gospodarka Ghany w 2011 r. była jedną z najszybciej rozwijających się gospodarek na świecie. Według, niektórych metodologii, była gospodarką o najwyższym wzroście (zakładając stałe ceny i narodowe waluty). Z rysunku nr 2 można odczytać, że PKB Ghany od kilku lat utrzymuje się na wysokim poziomie. Możliwe było dzięki ostrożnej i rozważnej polityce fiskalnej i pieniężnej (spadek stopy inflacji do około 8% w 2011 r.)⁵²⁶. Drugim czynnikiem były sprzyjające warunki panujące na rynkach - wysokie ceny artykułów rolnych i surowców, których eksporterem jest Ghana.

Rysunek nr 2

Wzrost PKB Ghany w latach 2005-2011 (w stałych cenach)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Światowego, www.worldbank.org/08.11.2012.

Znaczny wzrost PKB w roku 2011 spowodowany był kilkoma czynnikami:

- rozpoczęciem wydobycia ropy naftowej i inwestycje z tym związane,
- wzrostem liczby ludności,
- niskim poziomem bazowym rozwoju,
- pokojem i stabilnością polityczną.

Rozpoczęcie eksploatacji złóż odkrytych w 2007 r. było głównym czynnikiem, który wpłynął na skokowy wzrost PKB Ghany. Surowce energetyczne nadal są podstawą i obserwując trendy na światowych rynkach ropy i innych surowców energetycznych (gaz), nie widać aby taka sytuacja miała się szybko zmienić. Wzrosty cen i utrzymujący się wysoki

⁵²⁶www.africaneconomicoutlook.org/06.11.2012.

popyt na energię, dają podstawę aby przypuszczać, że ropa będzie w dalszym ciągu odgrywać kluczową rolę w tworzeniu PKB Ghany. Dodatkowym czynnikiem jest rozwój całej infrastruktury związanej z wydobywaniem. Najbardziej aktywnym podmiotem w tym obszarze są Chiny inwestując nie tylko w Ghanie, ale i całej Afryce⁵²⁷.

Ghana, podobnie jak pozostałe kraje afrykańskie, ale także gospodarki wschodzące, charakteryzuje się wysokim współczynnikiem przyrostu naturalnego – na poziomie 2,56%⁵²⁸. W przypadku Ghany oznacza to wzrost liczby ludności o około 550-600 tys. osób rocznie. Przyrost ludności jest niezbędny do utrzymania wzrostu gospodarczego w długim okresie. Szczególnie istotne jest to dla gospodarek dojrzałych (państw OECD), w których problem starzejącego się społeczeństwa wpływa na spowolnienie gospodarcze i obciąża w coraz większym stopniu systemy ubezpieczeń społecznych⁵²⁹. Jednakże jeżeli chodzi o kraje rozwijające się, zbyt wysoki przyrost naturalny może być problemem. Sytuacja taka, może prowadzić do problemu wyżywienia ludności⁵³⁰. Dodatkowym problemem, który może zaszkodzić wzrostowi gospodarczemu w przyszłości może być utrudniony dostęp do wody pitnej wśród mieszkańców Ghany⁵³¹.

Widząc ten wysoki wzrost trzeba pamiętać, iż poziom bazowy gospodarki Ghany był niski. Gospodarki wysoko rozwinięte obciążone są wysokimi wydatkami socjalnymi, dodatkowo muszą wprowadzać niezbędne podwyżki podatków w celu ratowania swoich budżetów, co dodatkowo spowalnia ich wzrost. Gospodarka Ghany ma nadal potencjał wzrostu, który można osiągnąć dużymi inwestycjami w infrastrukturę transportową, energetykę i inne obszary. Proces ten trwa w Ghanie od wielu lat. Inwestują tu przede wszystkim wspomniane wyżej Chiny, ale również inne państwa, zauważalna jest również pomoc instytucji międzynarodowych. Ostatnim czynnikiem sprzyjającym wzrostowi jest stabilność polityczna kraju. Ghana jest jedną z najbardziej stabilnych i najsilniejszych

---

⁵²⁷D. Konieczny, *Chińska polityka surowcowa w Afryce*, Prace Naukowe Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu, Wrocław 2008, nr 1191.

⁵²⁸www.cia.gov/06.11.2012.

⁵²⁹Szerzej na temat problemu starzenia się społeczeństw: I. Grabowska, *Starzenie się ludności i jego wpływ na rynek pracy w Unii Europejskiej*, „Rynek Pracy”, 2005, nr XII; M. Kubiak, *Współczesne problemy demograficzne w aspekcie społeczno-gospodarczym (Contemporary Demographic Problems in Terms of Socio-Economic)*, „Nierówności Społeczne a Wzrost Gospodarczy, Uniwersytet Rzeszowski” 2010, nr 16; R. Gabryszak, *Tendencje demograficzne w starzejącym się świecie i ich konsekwencje*, „Polityka Społeczna” 2005, nr 11; M. Sulmicka, *Przeciwdziałanie skutkom starzenia się społeczeństw w krajach wysoko rozwiniętych*, „Polityka Społeczna” 2003, nr 4.

⁵³⁰Szerzej na temat problemu wyżywienia na świecie: M. Jasiulewicz, *Problem wyżywienia ludności świata (Problem of the Living Worlds Population)*, „Roczniki Naukowe Stowarzyszenia Ekonomistów Rolnictwa i Agrobiznesu” 2005, T. 7, z. 8.

⁵³¹Prawie 40% populacji Ghany nie ma dostępu do wody z kranu, mieszkańcy są zmuszeni do płacenia wysokich cen za dostęp od prywatnych dostawców. Szerzej na ten temat: M.M. Dzawu, *A Water Crisis Threatens Ghana's Economic Growth*, www.businessweek.com/11.04.2013.

demokracji w Afryce. Kolejne rządy zarządzały zasobami w odpowiedzialny sposób, przeznaczając je na budowę większego dobrobytu, a nie na wojnę. Istotne jest również to, że władze kontynuują walkę z korupcją (69. miejsce na świecie, 8. miejsce w Afryce – 2011 rok)⁵³².

4. Podsumowanie i perspektywy

Przedstawiona charakterystyka gospodarki Ghany pozwala na wyszczególnienie słabych i mocnych stron tego kraju. Zostały one zaprezentowane w Tablicy nr 3. Przedstawione w niej wnioski pozwolą na ocenę gospodarki Ghany. Na tej podstawie zostaną przedstawione scenariusze na przyszłość.

Pierwszą mocną stroną jest wspomniana wcześniej stabilność polityczna. Została ona już wskazana jako jeden z elementów, który przyczynił się do najwyższego wzrostu PKB w 2011 r. Wcześniej wspomniano o długości i trwałości demokracji od momentu uchwalenia konstytucji. Teraz warto zwrócić uwagę na impuls, jakim był wybór Johna Atta-Millsa w 2008 r. na prezydenta Ghany i kontynuowanie jego polityki przez następcę Johna Dramani Mahame⁵³³. Można powiedzieć, że do władzy doszła nowa generacja polityków, którzy prowadzili dojrzałą proreformatorską politykę, walczyli z korupcją i charakteryzowało ich nastawienie na budowę dobrobytu.

Tablica nr3

Silne i słabe strony gospodarki Ghany

Silne strony	Słabe strony
Stabilność polityczna	Sąsiedztwo Wybrzeża Kości Słoniowej
Bogate zasoby naturalne	Zależność od kakao, złota i ropy naftowej
Znaczący udział w światowej produkcji kakao	Zacofana i niedofinansowana infrastruktura
Wsparcie finansowe i instytucjonalne ze strony krajów rozwiniętych i instytucji międzynarodowych	Duża koncentracja podmiotowa eksportu

Źródło: Opracowanie własne.

Korzystnym dla gospodarki jest również wsparcie ze strony instytucji międzynarodowych takich jak: Bank Światowy czy Międzynarodowy Fundusz Walutowy, wsparcia dostarczają również kraje: Wielka Brytania, USA, Chiny. Nie chodzi tu wyłącznie o pomoc finansowa (kredyty z BŚ, MFW, czy umorzenie lub refinansowanie długów – program HIPC⁵³⁴), która jest oczywiście istotna, ale również o doradztwo, pomoc ekspertów przy

⁵³² www.cia.gov/06.11.2012.

⁵³³ www.presidency.gov.gh/08.11.2012.

⁵³⁴ HIPC (Heavily Indebted Poor Countries) – to grupa 40 najsłabiej rozwiniętych krajów z wysokim poziomem ubóstwa i nawisem zadłużenia. Program Redukcji Zobowiązań Najbiedniejszych i Najbardziej Zadłużonych

przeprowadzaniu reform. Paradoksalnie korzystna jest kolonialna historia Ghany. Dzięki kolonialnej przeszłości Ghana przejęła nie tylko język i część kultury brytyjskiej, która ułatwia kontakty na arenie międzynarodowej. Ghański system prawny oparty jest na anglosaskim systemie precedensowym, również poziom regulacji jest korzystniejszy i nie ogranicza rozwoju. Ostatnimi ale nie mniej ważnymi zaletami są bogate złoża surowców i wysoki udział w ogólnoświatowej produkcji kakao. Wspomniane w pierwszej części tekstu złoto, które już od czasów przed kolonialnych przynosi znaczny przychód Ghanie (10. producent na świecie), oraz odkryta niedawno ropa naftowa są dobrami, z których kraj będzie przez wiele lat czerpał zyski. Także drugie miejsce wśród producentów kakao, sprawia, że przychody ze jego sprzedaży stanowią znaczny przychód dla budżetu⁵³⁵.

Pierwszą słabą stroną lub raczej problemem jest sąsiedztwo Wybrzeża Kości Słoniowej. WKS jest największym eksporterem kakao na świecie⁵³⁶. Jednak to nie konkurencja lecz niestabilność polityczna w tym kraju jest problemem. Niepokoje w kraju i tysiące uchodźców są dużym obciążeniem dla Ghany. Walki wpłynęły również na rynek kakao co bezpośrednio odbiło się na gospodarce Ghany. Istnieje również obawa, że niepokoje mogłyby rozprzestrzenić się poza granice WKS. Wspomniane wcześniej bogate złoża surowców i duża produkcja kakao oraz znaczny udział tych dóbr w całości eksportu i produkcji PKB niesie ze sobą problemy. Tak duża koncentracja przedmiotowa sprawia, że kraj jest bardzo wrażliwy na szoki zewnętrzne. Zmienność cen surowców i artykułów rolnych jest bardzo duża (Rysunek nr 3), a rynki są ze sobą dodatnio skorelowane. Na zmianę ceny kakao, którego produkcja jest jednym z filarów gospodarki wpływają⁵³⁷:

- zmienne i nieprzewidywalne warunki pogodowe,
- ryzyko polityczne (niestabilność),
- słabo rozwinięta infrastruktura, która może wpływać na terminowość dostaw,
- zmienność cen na giełdach (obecność na rynku spekulantów).

To wszystko sprawia, że kraje takie jak Ghana opierające swoje budżety na cenach surowców strategicznych (złoto, ropa, kakao), mogą osiągać nadwyżki budżetowe podczas

---

Państw Świata powstał z inicjatywy MFW i BŚ w 1996 r. Zapewnia on redukcję zadłużenia i nisko oprocentowane kredyty mające na celu wyeliminowanie lub zmniejszenie długu zewnętrznego do zrównoważonego poziomu. Oficjalna strona: www.hipc-cbp.org/21.04.2013.

⁵³⁵ www.icco.org/08.11.2012.

⁵³⁶ Ibidem.

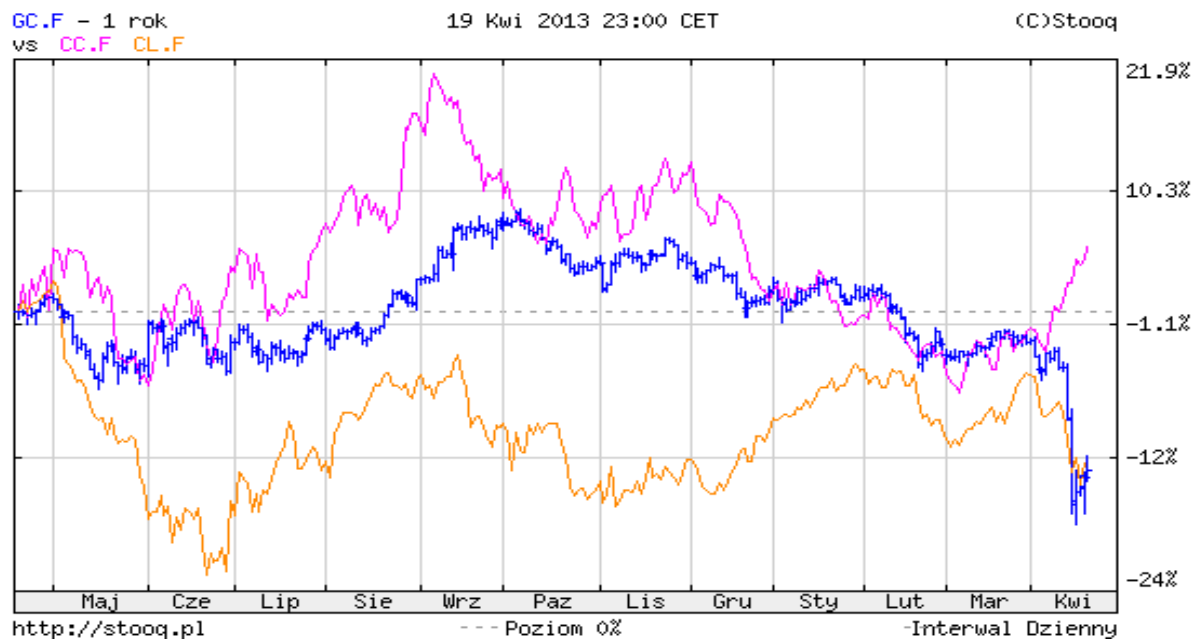
⁵³⁷ *Ibid.*, szerzej na temat notowań produktów rolnych na giełdzie: I. Takács, Z. Baranyai, *Agricultural Products Noted on Commodities Exchange and Global Financial Crisis*, [w:] *Roczniki Naukowe Stowarzyszenia Ekonomistów Rolnictwa i Agrobiznesu*, 2009, T. 11, z. 6.

hossy na rynkach surowcowych, a duże deficyty podczas bessy. Fakt ten utrudnia zarządzanie długookresowe i osiągnięcie zrównoważonego budżetu w dłuższej perspektywie⁵³⁸.

Rysunek nr 3

Zmienność cen złota i kakao w okresie maj 2012 – kwiecień 2013 r.*

*Górny wykres – zmiany cen kakao, środkowywykres (bar) – zmiany cen złota, dolny wykres – zmiany cen ropy naftowej

Źródło: stooq.pl/,21.04.2013

Poza koncentracją przedmiotową niebezpieczna jest również koncentracja podmiotowa eksportu Ghany. Odbiorcami są głównie przetwórcy ziarna kakaowegoz krajów rozwiniętych(Holandia, USA, Niemcy, Wielka Brytania – 52% eksportu). W erze globalizacji kryzys w obejmuje całą grupę krajów rozwiniętych, więc Ghana w jednym momencie może stracić wszystkich swoich odbiorców. W dalszym ciągu poważnym problemem jest słabo rozwinięta i niedofinansowana infrastruktura. Chodzi tu nie tylko o infrastrukturę transportową, ale energetyczną i telekomunikacyjną. Sytuacja może się zmienić po roku 2011. Związane jest to z napływem kapitału chińskiego, który inwestowany jest właśnie w projekty energetyczne, infrastruktury transportowej i telekomunikacyjne.

Zakończenie

Podsumowując, niska dywersyfikacja zarówno przedmiotowa jak i podmiotowa w gospodarce i wymianie handlowej, stanowi duże zagrożenie dla Ghany. Powoduje to duże

⁵³⁸Z problemem dużego uzależnienia od cen surowców borykają się nie tylko kraje Zatoki Perskiej. Klasycznym przykładem może być Rosja, której gospodarka zależna jest w głównej mierze od cen surowców. Szerzej na temat tego problemu: P. Lesiak, *Rosyjska gospodarka zbyt zależna od ceny ropy* oraz S. Popowski, Rosja nadal liczy na miliardy petrodolarów, www.obserwatorfinansowy.pl/21.04.2013.

uzależnienie od dostawców i sytuacji na rynkach surowcowych. Funkcjonowanie w takich warunkach na dłuższą metę jest problematyczne. Dzieje się tak dlatego, że duże wahania cen i niestabilność popytu utrudniają planowanie finansowe i zarządzanie budżetem. Rozpoczęcie eksploatacji ropy naftowej było impulsem do wysokiego wzrostu w 2011 r. Zgodnie z prognozami BŚ, napływ kapitału z zagranicy, inwestycje własne związane z wydobywaniem, a także wzrost wydatków konsumpcyjnych i wysoki poziom cen surowców pozwalają sądzić, iż wzrost będzie utrzymany⁵³⁹. Należy mieć tylko nadzieję, iż władze w dalszym ciągu będą przeprowadzać reformy, aby powiększać dobrobyt społeczeństwa, gdyż obecnie PKB *per capita* wynosi około 3100 USD (172. miejsce na świecie).

Bibliografia

1. Dzawu M.M., *A Water Crisis Threatens Ghana's Economic Growth*, www.businessweek.com.
2. Filipow Z., *Ghana: Nie tylko kakao*, Wydawnictwo Wiedza Powszechna, Warszawa 1974.
3. Gabryszak R., *Tendencje demograficzne w starzejącym się świecie i ich konsekwencje*, „Polityka Społeczna” 2005, nr 11.
4. Grabowska I., *Starzenie się ludności i jego wpływ na rynek pracy w Unii Europejskiej*, „Rynek Pracy” 2005, nr XII.
5. International Monetary Fund, *Direction of Trade Statistic Yearbook*, 2011 oraz 2007.
6. Jasiulewicz M., *Problem wyżywienia ludności świata (Problem of the Living Worlds Population)*, „Roczniki Naukowe Stowarzyszenia Ekonomistów Rolnictwa i Agrobiznesu” 2005, T. 7, z. 8.
7. Konieczny D., *Chińska polityka surowcowa w Afryce*, Prace Naukowe Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu, Wrocław 2008, nr 1191.
8. Kubiak M., *Współczesne problemy demograficzne w aspekcie społeczno-gospodarczym (Contemporary Demographic Problems in Terms of Socio-Economic)*, „Nierówności Społeczne a Wzrost Gospodarczy”, Uniwersytet Rzeszowski, Rzeszów 2010, nr 16.
9. Lesiak P., *Rosyjska gospodarka zbyt zależna od ceny ropy*, www.obserwatorfinansowy.pl.
10. Popowski S., *Rosja nadal liczy na miliardy petrodolarów*, www.obserwatorfinansowy.pl.

---

⁵³⁹Szerzej na temat raportów i analiz dotyczących Afryki: www.worldbank.org/afr/21.04.2013.

11. Portal informacji ekonomicznej, www.stooq.pl.
12. Portal internetowy – www.obserwatorfinansowy.pl.
13. Strona internetowa agencji ONZ, www.comtrade.un.org.
14. Strona internetowa Banku Światowego, www.worldbank.org oraz www.worldbank.org/afr.
15. Strona internetowa CIA, www.cia.gov.
16. Strona internetowa corocznego raportu o Afryce wydawanego przez Afrykański Bank Rozwoju, www.africaneconomicoutlook.org.
17. Strona internetowa Heavily Indebted Poor Countries, www.hipc-cbp.org.
18. Strona internetowa Międzynarodowej Organizacji Kakao, www.icco.org.
19. Strona internetowa Międzynarodowego Funduszu Walutowego, www.imf.org.
20. Strona internetowa prezydenta Ghany, www.presidency.gov.gh.
21. Strykowski W., *Ceny drewna*, „Gospodarka Materiałowa i Logistyka”, 2002, nr 4.
22. Sulmicka M., *Przeciwdziałanie skutkom starzenia się społeczeństw w krajach wysoko rozwiniętych*, „Polityka Społeczna” 2003, nr 4.
23. Takács I., Baranyai Z., *Agricultural Products Noted on Commodities Exchange and Global Financial Crisis*, [w:] *Roczniki Naukowe Stowarzyszenia Ekonomistów Rolnictwa i Agrobiznesu*, 2009, T. 11, z. 6.

Streszczenie

W artykule skupiono się na analizie gospodarki Ghany w latach 2005 – 2011. Głównymi obszarami badań były: struktura PKB oraz wymiana handlowa z zagranicą. Analizując wymianę handlową zajęto się głównie strukturą przedmiotową eksportu i importu oraz najważniejszymi partnerami handlowymi. W artykule wskazano również czynniki dzięki, którym Ghana znalazła się w gronie najszybciej rozwijających się gospodarek świata w 2011 roku. W ostatniej części zaprezentowano mocne i słabe strony gospodarki. Szczególne miejsce w analizie poświęcono ropie naftowej oraz wpływie rozpoczęcia jej eksploatacji na różne sfery gospodarki. Zwrócono również uwagę na wzrost zaangażowania Chin w Ghanie, realizujących swoją politykę surowcową.

ANALYSIS OF SELECTED ELEMENTS OF ECONOMY IN GHANA IN 2005-2011

Summary

Ghana, country in western Africa, former British colony, is one of the top–ten fastest growing economies in the world, and the fastest growing economy in Africa. Oil production at Ghana's offshore field began in mid-December, 2010, and it caused boost economic growth. Ghana is rich in natural resources, including gold, diamonds, manganese ore, and bauxite, and has significant oil reserves. Further, Ghana is the world's second-largest producer of cocoa. Ghana's strengths are: Political and institutional stability, considerable agricultural (cocoa) and mineral (oil, gold) resources, Support of financial backers (United Kingdom, USA, China) and the International Monetary Fund. But there is also a lot of weaknesses, such as: proximity to weak Ivory Coast, dependence on cocoa, gold and, now, oil (little diversification), inadequate transport and energy infrastructures. But new investments in infrastructure and capital from China should sustain growth in the near decade.